

полягає магія живопису: дати глядачеві відчуття не лише зовнішній образ, а й внутрішній простір людини, яка його створила. У цьому випадку природа перестає бути пасивною – вона стає емоційним партнером [1; 2, с. 19].

У творах українських митців природа часто виконує символічну функцію. Дерево є уособленням життя, зростання, а часто родоводу чи походження. Вітер – це зміна, невизначеність або подих часу. Ріка – це потік подій, плінність людської долі. Навіть колір неба чи стан землі можуть бути кодом для розшифровки емоцій художника. У символічному пейзажі митець не лише зображує природу, але й говорить її мовою – мовою знаків, настроїв, підтекстів. Яскравим прикладом емоційно насиченого пейзажу є твори Сергія Васильківського. У його роботах природа сповнена ліризму, світла, національного духу – глухі степові простори, самотні пагорби чи дерева на тлі неба промовляють до глядача глибше слів. Ці землі несуть у собі не тільки красу, а й пам'ять, тугу, гордість. А у творчості Тараса Шевченка пейзаж набуває надзвичайного значення: він стає символом страждань, свободи, надії. Його ліричні й водночас гіркі акварелі, як поетичні рядки, розкривають тонкий зв'язок людини із землею, зовнішнього світу й внутрішнього болю. Багато митців звертаються до природи як до носія національної ідентичності, історичної пам'яті, психологічного резонансу. Природа тут не екзотика чи декор, а жива частина картини світу [3; 4, с. 180].

Пейзажний живопис – це більше, ніж просто зображення природи. Це мова, якою художник говорить про емоції, переживання та сенси. У ньому можна виразити те, що не передати словами: тремтіння, тривогу, спокій, пам'ять. І саме тому пейзаж набуває сили символу – не абстрактного, а глибоко людського.

Джерела.

1. Parsons G., Zhang X. Appreciating Nature and Art: Recent Western and Chinese Perspectives. Vol. 16. 2018.
2. Nigmatov U. Nature and human attitudes in painting reflection. European Journal of Arts 1. Tashkent, Uzbekistan, 2023. P. 19-21.
3. Руденко, Л., Литвин, А. Образотворча спадщина Тараса Шевченка. 2020.
4. Писаревська, О. Вплив живопису слобожанських художників на пейзажну лірику Анатолія Перерви. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2016. С. 178-184.

УДК 75. 04 : 75. 01(475)

Станичнов Олег Олегович

ORCID: 0000-0003-0491-2552

Харківська державна академія дизайну та мистецтв

Деркач Микола Іванович

Харківська державна академія дизайну та мистецтв

АВТОПОРТРЕТИ СВЯТОСЛАВА ГОРДИНСЬКОГО

У статті розглянуті творчі пошуки С. Гординського, видатного українського митця представника українського модернізму на теринах США, на авторський стиль якого вплинули тенденції європейського мистецтва з українським корінням. Ключові слова: автопортрет, живопис, постмодернізм, колорит, література, Аристократичні риси, український модернізм, авангард.

Актуальність теми пов'язана з розглядом розвитку українського авангардного мистецтва та взаємний вплив європейської школи авангарду на українську та навпаки української школи авангарду на європейську в контексті української діаспори на теринах США. За основу було взято автопортрети з творчості Святослава Гординського.

Огляд публікацій: До ретельного огляду творчості С. Гординського відноситься книга Береговської Х. «Святослав Гординський. Творчість за півстоліття», також була зроблена оглядова публікація за Святослава Гординського в Енциклопедії Сучасної України автором є Ільницький М. Літературну спадщину розглядав Зеров М. К. в книзі «Українське письменство». Тому доцільним буде розглянути картини С. Гординського з боку композиційної побудови та символічного сприйняття його творчості.

Мета: Розглянути аспекти мистецького сприйняття, самовираження та самопізнання через композицію в серії автопортретів Святослава Гординського.

Виклад основного матеріалу. У мистецтві модернізму відбивається специфіка світовідчуття людини ХХ століття та шлях формування загально людського, культурного та мистецького простору. В ньому уособлюються індивідуальні мистецькі, національні та творчі прагнення, які спрямовані на пізнання природи та ідентичності своєї нації.

Невипадково, одним з найпоширеніших сюжетів авангардного живопису ХХ ст. стали композиції, в яких розмірковано зміщені усі форми, площини наче «насуваються» одна на одну в неспокійному «середовищі» вібрацій. Ці картини відображають усю збентеженість та непорядкованість свого часу, виявляють пристрасні пошуки нової точки опори для людини в розбурханому й нестабільному світі. Одним із представників українського модернізму – Святослав Гординський. В його картинах відчувається використання мистецьких практик романтизму, символізму та вплив народного українського мистецтва. Творчість Гординського співзвучно з творчістю англійського художника-гравера, поета Уільяма Блейка. Хоча між ними столітній проміжок часу, але саме така естетизація образів та аналітична композиція з вивіреними рішенням – це створює характерну своєрідність та спорідненість у творчості митців. Спогади сучасників доповнюють творчий образ художника, а саме слова мистецького редактора газети New York City Tribune Маржени Торжецької: «Як мистець, Гординський сягнув у глибину Візантійської імперії, але в міжчасі його полонив Ренесанс: він маляр та ілюстратор, поет, перекладач, літературний і мистецький критик – він є всіма ними»

Життєвий шлях Святослава Ярославовича був дуже складним та насиченим на події. У дитинстві, втративши слух, майбутній митець спромігся екстерном отримати середню освіту в Українській академічній гімназії у Львові (1924). Пізніше він навчався в мистецькій школі Олекси Новаківського. На авторський стиль художника також вплинули тенденції європейського мистецтва, з якими він ознайомився під час навчання в Академії мистецтв у Берліні (1928) та Модерній академії Фернана Леже в Парижі (від 1929) [1].

Після повернення на Батьківщину у 1931 році, художник став одним з ініціаторів створення Асоціації незалежних українських митців (Львів), був редактором журналу «Мистецтво» та співредактором літературно-мистецького двотижневика «Назустріч». У 1939 р. переїхавши до Кракова, він працював літературно-мистецьким редактором «Українського видавництва». Після Другої світової війни перебував у таборах для переміщених осіб у Мюнхені, згодом переселився до Сполучених Штатів Америки.

1944 р. характеризувався для Святослава Гординського, як заснування Спілки праці українських образотворчих митців у Мюнхені. Згодом митець переїхав до США, де заснував Об'єднання Митців Українців в Америці (ОМУА), організував велетенську виставку українських митців-американців і опублікував її каталог таким чином створює своєрідну енциклопедію українського малярства у Штатах. «Автопортрет зі скульптурою» (1924) виконаний у класичній манері з усіма урахуваннями класичного мистецтва, має дуже контрастне освітлення, що утворює рельєфність.

Аристократичні риси обличчя та характерні рухи рук справляють враження про форму витонченої порцелянової статуетки. Середовище роботи темне, червоно-багряного відтінку, яке збагачується додатковими елементами – зображеннями кімнатної рослини, картиною на задньому плані, письмовим столом, що завалений книжками. Ці деталі розкривають коло інтересів особистості. Незвична статуетка червоного кольору виявляє кольоровий акцент композиції тим самим збільшує контраст між живою людиною та портретованим. Створена певна ритмічна ситуація між всіма предметами – це викликає враження вираженості, але не прагматично нудного сприйняття картини.

«Автопортрет зі скульптурою» також супроводжувався віршом:

АВТОПОРТРЕТ

Мабуть, не модний я. Що ж – я такий, як є.
Звичайно, не такий, щоб гостроту тематик
Міняти на легкий ліричний тріолет,
Проціджений немов чайок той ароматний.
Люблю я, признаюсь, чутливий, щирий вірш,
Та треба, – то впаду і в політичний нежит
І цензору тоді кров напсую незгірш
Від рідних мазунів, що шкварять марсельєзи.
Одного лиш боюсь: впадати в трафарет,
Аж надто в нас кому затуплювати пера!
Я хочу, щоб кохав однаково поет
І буревій доби, і квіти, й хмародера,
Та найважливіше, щоб, зриваючись у лет,
Мав кришечку бодай фантазії Бодлера [3].